

Силабус курсу «Історія первісного суспільства»

Освітній ступінь – перший (бакалаврський)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 історія та археологія
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – 1 рік, I семестр

Компонент освітньої програми: основна
Дні занять: вівторок, 9.35–12.30, ауд. 1007
Консультації: п'ятниця 14.20, ауд. 1006

Керівник курсу

ПІП

к.і.н., доц. Кіцак Володимир Мирович

Контактна інформація

Kitsak-V@ukr.net, +38 097 855 53 43

Опис дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Історія первісного суспільства» зумовлена тим, що предметом вивчення є початковий етап існування людства, який охоплює величезний період часу від появи на Землі людини до становлення ранньокласових суспільств і держав. Первісна історія на усіх своїх етапах первинна, початкова. первісна по відношенню до наступних історичних епох.

Велика кількість явищ людського життя – житло і одяг, землеробство і скотарство, шлюб і сім'я, позитивні знання, мистецтво, релігійні вірування, мораль і етика – виникли у надрах первісності. Первісна історія має також і світоглядне значення, тому що намагається дати відповідь на наступні питання: як появилася на Землі людина; яким є походження людських рас; чи обґрунтована колективістська концепція первісного суспільства; як і коли виникли приватна власність, суспільна нерівність, державний примус; чи споконвічна така специфічна форма світосприйняття як релігія?

Структура курсу

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2/2	1. Вступ до «Історії первісного суспільства».	З'ясовано особливості предмету первісної історії та її місце в системі наук; значення первісної історії; хронологія і періодизація первісної історії. Вивчено історичні, археологічні, етнографічні джерела для епохи первісності. Історична антропологія. Палеогеологія і палеогеографія. Археозоологія. Археоботаніка. Письмові джерела. Особливості синтетичної реконструкції історії первісного суспільства.	Питання
2/2	2. Становлення первісного суспільства: епоха праобщини.	Висвітлено теорії походження людини; рушійні сили процесу антропогенезу; час і місце олюднення. Проаналізовано найдавніші гомініди та їхню трудову діяльність, виникнення людського суспільства. Вивчено найдавніші гомініди	Питання Презентація

		(архантропи) та їхня трудова діяльність. Давні гомініди (палеоантропи) та їхня трудова діяльність. Характерні знаряддя праці та винаходи палеоантропів. Технології обробітку каменю. Поява постійних жител.	
2/2	3. Походження суспільства (соціогенез)	Обґрунтовано джерела вивчення соціогенезу. Археологічні, антропологічні та етнологічні пам'ятки. Праобщина. Загальна характеристика клімату епохи. Роль полювання у розвитку праобщини. Сімейно-шлюбні відносини у праобщині. Розвиток мозку, виникнення і розвиток мислення та мови. Витоки ідеологічних уявлень. Поховання палеоантропів та їх роль у вивченні уявлень мустьє.	Питання Проблемні завдання
2/2	4. Завершення процесу антропосоціогенезу.	З'ясовано час виникнення неоантропа. Місце формування неоантропа. Расогенез. Фізичний тип неоантропів. Виникнення рас. Моноцентрична та поліцентрична гіпотези. Австралоїди, негроїди, монголоїди, європеїди. Заселення Америки і Австралії. Виникнення первісної общини. Зміни пізньопалеолітичного клімату. Ендогамія та екзогамія.	Питання Презентація
4/4	5. Зрілість первісного суспільства. Епоха первісної общини. Ранньопервісна община.	Обґрунтовано причини піднесення продуктивних сил. Розглянуто розвиток кам'яної індустрії; соціально-економічні відносини; питання власності. Вивчено роль природних і соціально-культурних механізмів у відтворення народонаселення. Статевовікова організація. Ініціація. Табу. Шлюб і сім'я. Общинно-родова організація. Організація влади. Духовна культура. Раціональні знання. Пластика і живопис. Релігійні вірування.	Питання Проблемні завдання
4/4	6. Пізньопервісна община.	Вивчено причини неолітичної революції. Чинники переходу до відтворюючого господарства. Поява кераміки. Технології прядіння і ткацтва. Нові технології обробки каменю. Розвиток відтворюючого господарства і його аналогів. Ріст надлишкового продукту. Зміцнення особистої власності, поява трудового розподілу продуктів. Демографічна революція. Статевовікова організація. Поділ праці. Шлюб і сім'я. Общинно-родова організація. «Цивільна», релігійна та військова влада. Бігмени. Арифметичні знання, сегментація часу. Географічні знання. Культ лідерів. Мана. Канібалізм.	Питання Тести
2/4	7. Піднесення виробництва в епоху політогенезу.	Проаналізовано розвиток відтворюючого господарства і його аналогів. Поява надлишкового продукту. Орні знаряддя праці. Садівництво. Вовноткацтво.	Питання Презентація

		Революція вторинних продуктів. Доместикація коня і верблюда. Скотарство і його типи. Відкриття металургії. Мідь і бронза. Виникнення ремесел. Ковальство. Гончарний круг, печі. Другий суспільний поділ праці. Інтенсифікація обміну. Ріст суспільного продукту і перетворення надлишкового продукту у додатковий.	
2/2	8. Становлення політичної влади і держави.	Висвітлено визрівання інститутів політичної влади і держави. Становлення приватної власності, експлуатації. Перерозподіл суспільного продукту. Становлення держави і права – політогенез. Поява публічної влади. Перехід від добровільних форм перерозподілу додаткового продукту до впорядкованих податків. Поділ населення не за родоплемінним, а за територіальним принципом. Військовий аристократичний, плутократичний шляхи політогенезу. Ріст раціональних знань, розвиток мистецтва. Культурної родючості. Еротичні культури. Людські жертвопринесення. Монументальна архітектура. Виділення розумової праці. Від дописемності до писемності.	Питання Проблемні завдання
2/2	9. Первісне суспільство і цивілізація.	Охарактеризовано синполітейні суспільства. Контакти між цивілізаціями і синполітейними суспільствами. Поширення технічних і технологічних досягнень. Ранні цивілізації та нееквівалентний обмін. Синполітейні суспільства в епоху Середньовіччя та Нового часу. Асиметричний характер взаємодії. Первісні суспільства в сучасному світі. Етнозаповідники у Бразилії.	Питання. Кейси

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОНП	Програмні компетентності
ІК	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК7	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ФК1	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
ФК2	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
ФК3	Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.
ФК4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні

	інформаційно-пошукові системи.
ФК5	Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
ФК6	Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.
ФК8	Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.
ФК9	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
ФК10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему
ПРН2	Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПРН3	Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел
ПРН 4	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПРН 5	Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
ПРН7	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах
ПРН10	Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.
ПРН11	Здійснювати аналіз ситуації з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
ПРН 13	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей.

Літературні джерела

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н. Синиця Є.В., Терпиловський Р.В. Давні слов'яни. Археологія та історія: навчальний посібник. – К.: «Стародавній Світ», 2012. – 366 с.: 417 рис.
2. Археологія України: Курс лекцій: Навч. посібник за реда. Л. Л. Залізняка, Моця О.П., Зубар В.М.. – К.: Либідь, 2005. – 504 с.
3. Алексеев В.П., Першиц А.И. История первобытного общества. Учебник для студентов вузов. – Москва: «Астрель», 2007. – 350 с.: ил.
4. Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. – Харків: Фоліо, 2007. – 415 с.
5. Відейко М.Ю., Терпиловський Р.В., Петрашенко В.О. Давні поселення України. К., 2005. – 191 с.
6. Відейко М. Україна: від Трипілля до антів. – К.: КВІЦ, 2008. – 280 с.: ил.
7. Відейко М. Україна: від антів до Русі. – К.: Кріон, 2009. – 240 с.: ил.
8. Давня історія України. В 3 т. – К., 1997. – Т. 1. Первісне суспільство.
9. Залізняк Л.Л. Первісна історія України. – К., 1999.
10. Залізняк Л.Л. Стародавня історія України. – К.: Темпора, 2012. – 542 с., ил.
11. История Европы. Т. 1. Древняя Европа. – М., 1988.
12. История первобытного общества. Общие вопросы. Проблемы антропогенеза. – М., 1983. 4
13. История первобытного общества. Эпоха класообразования. – М., 1988.
14. История первобытного общества. Эпоха первобытной родовой общины. – М., 1986.
15. История религии. В 2 т. – М., 2002. – Т. 1.

16. История человечества. В 8 т. – М., 2003. – Т. 1. Доисторические времена и начала цивилизации.
17. Клейн Л.С. Археологическое исследование: Методика кабинетной работы археолога. Кн.1. – Донецк: Донецкий национальный университет, 2012. – 623 с.
18. Клейн Л.С. Археологическое исследование: Методика кабинетной работы археолога. Кн.2. – Донецк: Донецкий национальный университет, 2013. – 599 с.
19. Ключко В.І. Озброєння та військова справа давнього населення України. (5000-900 рр. до Р.Х.). Київ, 2006. – 337 с.
20. Методичні рекомендації з польової антропології. Козак О. Д., Потехіна І. Д., Слободян Т. І., Гупало В. Д. Львів. НДЦ "Рятивна археологічна служба" ІА НАН України, 2019. 108 с.
21. Молева Н.В., Сивкина Н.Ю. История первобытного общества. Учебное пособие. – Нижний Новгород, 2011. – 270 с.
22. Першиц А.И. Монгайт А.Л. Алексеев В.П. История первобытного общества. – М., 1982.
23. Сегеда С.П. Антропология. – К., 2001. – 336 с.
24. Сегеда С. У пошуках предків. Антропология та етнічна історія України. – К.: Наш час, 2012. – 432 с.
25. Ситник О. Культурна антропология: походження людини і суспільства. Навч. посібник. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 180 с.
26. Станко В.Н., Гладких М.І., Сегеда С.П. Історія первісного суспільства. – К., 1999. – 240 с.
27. Филипчук М. Слов'янські поселення VIII – X ст. в українському Прикарпатті. 2-ге видання. – Львів: Видавництво «Астролябія», 2014. – 312 с.+ 8 к.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1–5) усне опитування, завдання, есе	31
Модуль 2 (тема 6–9) усне опитування, завдання, есе	49
Підсумкове тестування (теми 1–9) залік	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

1. Навчальний контент (розширений план лекцій).
2. Тематика та зміст практичних робіт.
3. Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання).
4. Електронне навчання в системі MOODLE.